

דבר ראש המחלקה, פרופ' קימי קפלן:

קוראות וקוראים יקרים שלום וברכה.

שנת הלימודים האקדמית החלה, ברוכים השבים לכל תלמידי המחלקה הוותיקים וברוכים הבאים לאלה החדשים שהצטרפו אלינו בכל שלושת התארים. זכות היא לנו שאתם איתנו ואנו מקווים שתיהנו משנת לימודים מאתגרת, מעוררת מחשבה ופורייה.

תחילה הכרת תודה וטובה למשפחת קושיצקי. המחלקה קרויה על שם ישראל וגולדה קושיצקי המנוחים, והודות לתרומתה נדיבת הלב של משפחה זו אנו מצליחים לקיים פעילות מחקרית ענפה בקרב חברי הסגל ותלמידי המחקר, ואדגיש במיוחד את האפשרות לסייע לתלמידי מחקר במלגות ובמימון נסיעות לארכיונים ולכנסים. תודה רבה לכם, משפחת קושיצקי, בכל לב! בנוסף לכך, המחלקה נתברכה עוד בכמה קתדראות שמקיימות פעילות ותומכות בפעילות מחקרית של



חוקרים ושל תלמידי מחקר.

התוצאות מתבטאות בנוכחות של חברי סגל ושל תלמידי מחקר בבמות השונות שבהן מתקיים השיח המחקרי: כנסים, מאמרים בכתבי עת, ספרים; במקום המרכזי שחברי סגל מהמחלקה תופסים בצמתים מגוונים של העשייה המדעית ובהכרה להם זוכים בקרב עמיתיהם בישראל ומחוצה לה. לדוגמה אחת מרבות, בחירתו לאחרונה של פרופ' שמואל פיינר ליושב ראש החברה ההיסטורית הישראלית.

אנו פותחים את השנה עם שני חברי סגל שעלו בסולם הדרגות האקדמיות, ד"ר דותן ארד וד"ר אוריאל גלמן, שניהם כעת מרצים בכירים עם קביעות. אנו מתברכים בשני חוקרים ומורים מעולים אלה. עם חתימתה של שנת הלימודים ניפרד מפרופ' משה אורפלי ומפרופ' מאיר בר-אילן שיפרשו לגמלאות לאחר עשרות שנים של עשייה ברוכה במחלקה.

אנו חבים את התפקוד היומיומי האינטנסיבי של המחלקה לעבודתה המסורה עד אין קץ של מרכזת המחלקה למודת הניסיון, הרגישה והאהובה שלנו, גב' כוכבה עקרבי, ושל גב' חן אברהם שיעילותה ואישיותה מאירת הפנים הם ייחודיים. עוד חבים אנו הרבה לגב' עליזה היימן על עבודתה המסורה בתחזוקת אתר המחלקה ועמוד הפייסבוק שלה. תודה רבה לכן מכל הלב. אני מודה עוד למערך המנהלי של האוניברסיטה על הקשב הנכונות והסיוע, ותודה מיוחדת לדקן הפקולטה למדעי היהדות, פרופ' ירון הראל, ולצוות לשכת הדקן בהובלתה של גב' מיה יונתי על הרבה מאוד עזרה. אנו חבים עלון עשיר ומרתק זה לפרופ' יגאל לוי, שרואה אור הודות לנחישותו חסרת המעצורים.

קריאה מהנה ואיחוליי לכולנו, תלמידים וחברי הסגלים האקדמי והמנהלי, לשנת לימודים מאתגרת ומוצלחת.

שלכם כתמיד, קימי

פרס רוטשילד במדעי היהדות לפרופ' משה רוסמן

ברכות לפרופ' (אמריטוס) משה רוסמן על זכייתו בפרס רוטשילד במדעי היהדות לשנת 2020. פרס זה מוענק אחת לארבע שנים מטעם "יד הנדיב", יחד עם פרסים בתחומי דעת מחקריים נוספים. על זוכי הפרס בעבר נמנים גרשם שלום, יצחק בער, בן-ציון דינור ואפרים אלימלך אורבך. אנו גאים בהישגיו של משה ושמחים בשמחתו!

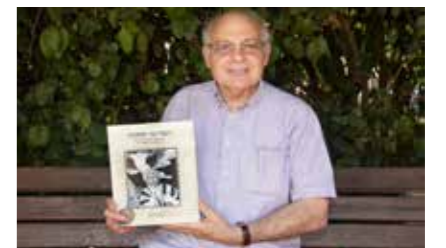


חברי סגל פורשים

בסוף שנת לימודים זו, תפרד המחלקה משני חברי סגל וותיקים, שייצאו לגמלאות: פרופ' משה אורפלי ופרופ' מאיר בר-אילן. פרופ' אורפלי הוא מומחה ליהדות ספרד בימי הביניים, חבר האקדמיה המלכותית הספרדית, שימש כדקן הפקולטה למדעי היהדות ועוסק רבות בדו-שיח יהודי-נוצרי. פרופ' בר-אילן הוא מומחה להיסטוריה של תקופת בית שני, המשנה והתלמוד, עסק גם במנהגי ישראל בעדות השונות לאורך הדורות, הוציא מהדורה מדעית של "דברי נד החוזה" שנמצא בכתב-יד בהודו, חקר את ספרות חז"ל לדורותיה, נומרולוגיה במקורות יהודיים ובעוד תחומים מגוונים. ב-16.1.2020 תקיים המחלקה כנס לכבודו, שבמהלכו ירצו ששה-עשר חוקרים מובילים, חלקם מתלמידיו לשעבר של פרופ' בר-אילן. כנס לכבוד משה אורפלי ייערך ב-17.3.2020. לקראת פרישתו של פרופ' בר-אילן מהוראה, קיימנו עמו ראיון מקיף.

פרופ' בר-אילן, בטרם נדבר על פרישתך, אולי תספר לנו איך בכלל הגעת לאוניברסיטת בר-אילן?

זה פשוט. למעשה, לא הגעתי משום מקום כי הייתי כאן. בהיותי ילד, אבי, ד"ר טוביה בר-אילן ז"ל, היה מנכ"ל האוניברסיטה כך שהכרתי את המקום מילדותי. אפילו שיחקתי עם חברים שגרו ב'מגורי מרצים'. לימים אבא פרש מן האוניברסיטה וחזר אליה לאחר כמה שנים בתור מייסד השלוחות. כמי שקרוי של שם סבו, מאיר בר-אילן, היה לי ברור שאני הולך ללמוד באוניברסיטה הקרויה על שמו, ושהיתה בת-טיפוחיו של אבא. גרנו בחולון אך הלכתי ללמוד בישיבה התיכונית 'נתיב מאיר', מוסד אחר על שם סבי, והדרך לאוניברסיטת בר-אילן היתה כבר סלולה (לאחר שנה ב'מרכז הרב' ועוד ארבע וחצי שנים בצבא). אבא מאד התגאה בכך שנרשמתי לאוניברסיטה, שכן שני אחי ואחותי הבוגרים ממני לא למדו בה.



ומה משך אותך ללמוד היסטוריה של עם ישראל?
האמת, תחילה נרשמתי לפילוסופיה יהודית ותולדות ישראל, אך לאחר שנה הגשתי בקשה מיוחדת לשנות ולהרחיב את

לימודי כך שלמדתי תולדות ישראל, תלמוד ופילוסופיה. בנוסף למדתי ב'כולל' (המכון הגבוה לתורה) במשך ארבע שנים. הייתי איש מדעי הרוח וחובב טקסטים מיסודי, ולאופיי האישי תרמה דמות משפיעה בדמותו של דודי פרופ' שאול ליברמן שהיווה עבורי השראה ומודל. אגב, במהלך לימודיי, הן אבי והן דודי – אף ששניהם היו אנשי העולם הגדול – דחו את מחשבתי לנסוע וללמוד בחו"ל. הם חשבו שבר-אילן היא המקום המתאים ביותר.

ואצל מי למדת?

היו לי הרבה מורים, ולא רק בשלוש המחלקות שצינתי כי אם גם סוציולוגיה, שלא לדבר על יונית וגרמנית.

ומי היו המנחים שלך בעבודת הדוקטורט?

המורים אותם הערכתי כמורים המשפיעים ביותר היו פרופ' משה בר ופרופ' יצחק גילת. בר היה מייסדי המחלקה לתולדות ישראל ואף עמד בראשה כמה שנים, וגילת ייסד את המחלקה לתלמוד. בר היה מתלמידיו של א"א אורבך, שגם ממנו שמעתי קורס בבר-אילן, והיה גם מעריך מושבע של ליברמן. בקיצור, הדרך למחקר העת העתיקה נסללה בפני, והדוקטורט נכתב בהדרכתו של משה בר על הנושא 'הפולמוס בין הכהנים לחכמים בשלהי ימי בית שני'. אגב, שלושה שבועות לאחר הגשת הדוקטורט נפצעתי קשה במלחמת שלום הגליל, ובמהלך אשפוזי ושיקומי אושר הדוקטורט.

זאת אומרת שהדוקטורט הוא בתולדות ישראל?

כן, אבל החלק התלמודי הוא מרכזי, ואף סוציולוגיה ואנתרופולוגיה ניכרות בעבודתי. במקור חשבתי שגם גילת ידריך אותי אלא שבאותה שנה הוא נסע לשבתון בארה"ב.

ואיך התקבלת כאיש סגל בבר-אילן?

הייתי מדריך זוטרי כבר ב-1981, ולמעשה אף פעם לא הגשתי בקשה רשמית ללמד באוניברסיטה ולא רואינתי ב'ראיון קבלה לעבודה'. מן ההתחלה היתה מישרתי מפוצלת בין שתי מחלקות, תלמוד ותולדות ישראל. הייתי בבחינת 'עבד שקנה שני אדונים לעצמו', אך, מצד שני, שיקף הפיצול את נטייתי לאינטרדיסציפלינריות. פעם זה היה די מקובל לפצל משרה, אך במשך השנים נוהג זה הלך ונעלם. בין היתר, הזהירו אותי, כי פיצול מישרתי יגרום לי קשיים בקידום, אך לא נרמזתי, והמשכתי לעסוק בכמה תחומים בו-זמנית, בניגוד למקובל.

ומה קרה מאז שהתחלת ללמד ועד לפרישתך?

הרבה מאד. במהלך השנים עסקתי בלימוד, הוראה וכתביה, ובו-זמנית גדלה האוניברסיטה בכמות ובאיכות. המוסד הקטן אותו הכרתי מילדותי הלך וגדל עד שהפך למעין אימפריה אקדמית, כפי שניכר הדבר במספר הפקולטות שלו, בשטח הקמפוס, ובתקציבו.

כוונתי לכיוון המחקרי שלך, כיצד הוא התפתח במרוצת השנים?

במשך השנים הלכתי והרחבתי את תחומי התעניינותי ומחקרי. תחילה היסטוריה תלמודית, אחר כך ליטורגיה ומיסטיקה יהודית. כן, הושפעת גם מגרשום שלום ומצאתי בספרות ההיכלות תחום מחקרי שהוא בבחינת Terra Incognita. במשך השנים מצאתי תחומים אחרים בלתי ידועים, אם לא אזוטריים, החל מנומרוולוגיה ואסטרוולוגיה וכלה בדברי נד החוזה. לא זנחתי את מחקרי התלמודיים או ההיסטוריים, אך בשום פנים לא חשבתי כי עלי להישאר בהם. פרצתי לכיוון ההיסטוריה החברתית, ובאותה שעה כמעט ולא היה לי עם מי להתייעץ. קיימתי שיחה אחת עם פרופ' יעקב כץ המנוח, אך הבנתי מיד ששאלות המחקר של החברה היהודית העתיקה שונות מאלו המתייחסות לחברה היהודית הקדם-מודרנית. חשבתי במושגים של אסכולת ה"אנאל" הצרפתית אף כי הנתונים המגיעים מן העת העתיקה אינם מאפשרים כימות סטטיסטי.

כיצד היית מסכם את השינויים שחלו בתחומי המחקר שלך לאורך השנים? האם לדעתך שינויים אלה הם לטובה?

ראשית, באה הארכיאולוגיה, קרי: המחלקה ללימודי ארץ-ישראל קמה והתחרתה במחלקה לתולדות ישראל. שנית, במהלך השנים הלך והצטמצם מספר המרצים העוסקים בתחומים אלה, כמו גם מספר התלמידים. במשך הזמן רכשתי תחושה של השתייכות לזן נכחד.

האם לדעתך זה תלוי בנו? האם נדרשים שינויים באופן שבו אנחנו מלמדים וחוקרים את תולדות עם ישראל, או את חז"ל וספרותם?

נראה שהתשובה שלי מורכבת, וגם לא כל כך נעים לשמוע אותה. לדעתי חלק לא תלוי בנו, ומה שתלוי בנו – גם כאן מצבנו לא טוב. נתחיל בכך שעם הגידול באוניברסיטה הלך חלקם של מדעי היהדות והצטמצם עד שכמעט ולא ספרו אותנו. לצער, במשך הזמן הפכנו להיות 'החצר האחורית

של האוניברסיטה'. כלומר, האחים הגדולים, פיסיקה, כימיה ואחרים, התחזקו, ובינתיים הלך וקטן חלקנו. דומני שעד היום מדעי הטבע זורקים למדעי היהדות לחם-חסד. לדוגמה, לפני כמה שנים כיבד אותי הרקטור במכתב שעיקרו הוא כי בשל מיעוט תלמידי הוא שוקל לסגור את הקורס שלי.

וסגרו את הקורס?

לא, אבל במשך השנים הלך וקטן מספרם של הסטודנטים והמרצים במדעי היהדות. לפי הנתונים המצב השנה קצת יותר טוב, אך אין לנו סיבה להיות זוחחים.

האוניברסיטה אשמה בכך, או שמא מדובר בתהליך כלל-ארצי?

גם וגם. נתחיל בכך שבשלהי שנות ה-80, ובמיוחד בשנות ה-90, נכנסה האוניברסיטה למצב חדש המכונה 'תמחור', והדבר קרה לא מעצמו כי אם בדרישת ות"ת, ובדרך זו בודלו מדעי הרוח ונעשו בלתי רלבנטיים. בעוד שלפני כן הוצגה האקדמיה כמקום בו כולם שווים, ואין זה משנה אם חוקרים את תולדות אשור או את מבנה האטום, האוניברסיטה החדשה מזדה הכל בכסף: כמה כסף מביא כל מרצה בתקציב-מחקר חיצוניים, וכך נולד המוסד כפי שהוא קיים היום לפיו כולם שווים אך יש כאלה השווים יותר. ברור שכאיש מדעי הרוח והיהדות אין לי כל סיכוי להשיג תקציב-מחקר כמו פיסיקאי, והדבר מתבטא במינויים, קידומים ומישרות.



זאת אומרת, שאינך מתפלא מהדיווחים על ירידה משמעותית במדעי הרוח?

ברור שלא. עתה קוצרים את פרי הבאושים שגידלו וטיפחו במשך שנים, וברור לי שלא כולם מצטערים על כך באוניברסיטה. אגב, הבעייה החמורה היא במערכת ההוראה כי חסרים מורים לכל מדעי הרוח. מנקודת הראות האקדמית הבעייה היא שאות הידע האינטלקטואלי של חוקרי היהדות אי אפשר לתרגם לתגליות והמצאות, וממילא האקדמיה המודרנית אינה מעוניינת בנו יותר מאשר נוצות לקישוט. האוניברסיטה, בתור מוסד בעל אתוס דתי, זקוקה למדעי היהדות בתור עלה-תאנה, אך לא הרבה מעבר לכך.

אז כולם אשמים במצב חוץ מאשר במדעי היהדות והרוח?

זאת לא אמרתי. לצערי, גם אנחנו אשמים במצב, והתרעתי על כך לא-מעט במאמרי הביקורת שלי.

רק רגע. לפי זכרוני אתה כתבת ביקורות על ספרים מסוימים, ולא על כל מדעי היהדות.

נכון, אבל מן הפרטים אפשר להכליל. מדעי היהדות והרוח מצויים היום במשבר עמוק אשר לו שני פנים: גילויי החיצוני של המשבר הוא במספר הסטודנטים והחוקרים, בעוד שגילויי הפנימי של המשבר נעוץ, לדעתי, בחוסר יכולת להתחדש, ואסביר את דבריי. מדעי היהדות החלו ב-1818, לפני 200 שנה, וכל מחקר בתחילה היה בבחינת חריש ב'ארץ-לא-זרועה', כך שפירות המחקר היו מרשימים בכל מצב. עם גילוייה של הגניזה זכו מדעי היהדות ב'ארץ-חדשה', וכך הורחבו והועמקו תחומי מחקר אלו. במאה ה-20, בשנות ה-30 וה-40 וה-50 הובילה הקבלה את תהליך ההתחדשות במדעי היהדות. תקומתה של המדינה יחד עם גילויי קומראן וממצאים ארכיאולוגיים הזרימו דם חדש למערכת. ואולם, נדמה שמשנות ה-80 אין מדעי היהדות מסוגלים לחדש או להתחדש. כדוגמה לדברי ניתן לעיין בספר חדש אשר הכותרת העברית שלו מעוררת את זכרוני כי לפני כ-60 שנה יצא לאור ספר בעל כותרת זהה, אך באנגלית, וכי לפני כ-120 שנה ראה אור מחקר בעל מטרה זהה, אך בגרמנית. באנאלוגיה למדעי הטבע, מדעי היהדות מציעים לנו מכשיר פקס טוב מקודמו, בעוד שהם אמורים היו להציע משהו חדש ואחר לחלוטין דוגמת הטלפון החכם. אנג, אני מכיר יותר מספר אחד מסוג זה, ונדמה שמעיין ההתחדשות נסתם. עוד לא אמרתי מילה על תופעת ה-more of the same, וקיימות רעות חולות נוספות בתחום, אלא שבהיעדר שמש מחטאת אין אפשרות לרפא אותן. בתנאים אלו, אל לנו להתפלא על דעיכת מדעי היהדות.

אתה אומר דברים חמורים מאד. אולי הם נובעים מתחושה אישית?

אכן, הדברים חמורים, אך הם אינם נובעים ממצוקה אישית כי אם מניתוח המצב. אין כאן עניין אישי. אי אפשר לרתק תלמידים מבלי להראות להם דבר חדש. מיותר לומר כי תפקידנו הוא לחדש, אך ברור לי שעלינו גם להתחדש, כלומר, לייסד תחומי-מחקר חדשים שלא היו מוכרים למורינו. ללא התחדשות אנו גוזרים על עצמנו כלייה. ואגב, עיתונאי אחד שבא לבחון את האקדמיה התרשם כי, באופן

כללי, האקדמיה בישראל פשטה את הרגל והפכה ל'לימודי בטטה'. גם אם לא נקצין להיגדים כאלה, אין ספק שקיימת בעייה באקדמיה בכלל, ובמדעי היהדות בפרט.

ולסיום, כיצד יראו חיך לאחר שתפרוש סופית מהוראה באוניברסיטה? האם תמשיך לחקור? האם ישנם תחומים שבהם אתה רוצה להתחדש? ביקצור, מה תעשה "כשתהייה גדול"?

ראשית, טרם פרשתי, ו'מלחמות היהודים' אינן חדלות לרגע. שנית, בכוונתי להמשיך לחקור, ללמוד וללמד. ספרי על פרשת שפירא (המשומד הזייפן) נמצא בהערכה, ויש להמתין. בינתיים אני ממשיך בפיזיותרפיה על מנת לשמור על בריאותי ומשתדל לשחות בבריכה בבית הלוחם מידי שבוע. הלוואי שהיה לי יותר זמן. יש לי עוד כמה תכניות מה בכוונתי לעשות מאוחר יותר: פרסום ארכיון שאול ליברמן, ספר על תיאולוגיה רבנית, נראה. עוד חזון למועד.

פרופ' בר-אילן, אנחנו מודים לך מאוד על השנים שהקדשת למחלקתנו, ועל הזמן שהקדשת לנו גם עבור ראיון זה.



בקיץ האחרון הרצו פרופ' בר-אילן, פרופ' יגאל לוי וד"ר עידן ברייר בכנס בוורשא שבפולין. שלשתם נפגשו לארוחת ערב במסעדת "בכ"ף" בעיר.

הכנס הבינלאומי הארבעה-עשר לחקר השמות היהודיים

ביום כ"ט באייר תשע"ט, 3.6.2019, התקיים הכנס הבינלאומי הארבעה-עשר לחקר השמות היהודיים, בחסות המחלקה ובחסות המפעל לחקר אוצר השמות היהודיים הפועל בתוך המחלקה קרוב לשלושים שנה. בכנס הרצו 19 חוקרים ממוסדות שונים בארץ וגם חוקרים מקרואטיה, מפולין, מהונגריה, מאיטליה ומארה"ב על שמות במקרא, בספרות חז"ל, בקהילות יהודיות שונות בעולם, בשמות בספרות העברית החדשה וגם שמות יהודיים בסדרות טלוויזיה אמריקאיות, ובשמות מקומות בארץ-ישראל בתקופות שונות. מושב מיוחד הוקדש להיבטים מתודיים בחקר שמות יהודיים. את הכנס פתח הלשונאי ד"ר אבשלום קור עם הערות על שמותיהם של המועמדים לראשות הממשלה (בנימין נתניהו ובני גנץ), והרצאת הסיכום נתנה על-ידי הלשונאי ד"ר רוביק רוזנטל שדבר על "אפונימים מקראיים כמעצבי זהות לאומית ותרבותית". כל הרצאות הכנס הוסרטו והועלו לערוץ היו-טיוב של בר-אילן, ומאז זכו לצפיות רבות. מארגני הכנס היו פרופ' אהרן דמסקי, מי שיסד את המפעל לחקר שמות יהודיים במחלקה, ואתו פרופ' יגאל לוי וד"ר עידן ברייר, בסיוע הצוות המנהלי של המחלקה נב' כוכבה עקרבי וגב' חן אברהם. הכנס מומן על-ידי קרן קושיצקי יחד עם לישכת דקן הפקולטה למדעי היהדות.



ספרים חדשים מאת ובעריכת חברי המחלקה

במדעי הרוח בכלל ובמדעי היהדות בפרט, הוצאת ספר חדש היא ציון דרך חשוב לחוקר ולמחקר. הוצאת מונוגרפיה, ספר המסכם מחקר רחב ומקיף שערך החוקר בנושא מסוים, נחשבת להישג חשוב לחוקר עצמו, ואילו עריכת קובץ מאמרים מאת חוקרים שונים, המוקדשים לנושא מסוים, מאפשר לחוקרים שונים "להתכתב" זה עם זה סביב אותו נושא, ועוזרת להנגיש את הנושא הזה לציבור החוקרים והקוראים. ספרים בשפה העברית חשובים לנו כדי לשמור

על רלוונטיות שלנו בתור חוקרים ישראלים, ואילו ספרים בשפות זרות, ובעיקר באנגלית, חשובים כדי להביא את פרי מחקרנו לידיעת צבור החוקרים הבינלאומי.

בשנה האחרונה, התברכו מספר גדול מחברי הסגל במחלקתנו בספרים חדשים, ולכן החלטנו להבליט אותם במדור מיוחד בעלון השנתי שלנו.

בחודש אפריל 2019 יצא ספרו של ד"ר יצחק קונפורטי, **עיצוב אומה: מקורות התרבותיים של הציונות 1882-1948**, בהוצאת יד יצחק בן-צבי. בעטיפת הספר נאמר: "ספר זה מציע מבט חדש, תרבותי, על ראשיתה של הציונות. הטענה המרכזית של 'עיצוב האומה' היא שיש להבין את הציונות לא רק מנקודת מבט פוליטית אלא גם מנקודת מבט תרבותית. כדי להסביר את צמיחתה של התנועה ואת הצלחתה לכוון מדינת לאום מודרנית יש לבחון את הדרך שבה הבינו פעילי התנועה ומנהיגיה את מציאות חיהם, את עברם ואת עתידם. הציונות נוצרה כחלק מן ההיסטוריה והתרבות היהודית, היא לא 'המציאה אומה' כפי שסבורים חוקרים מודרניסטים. מאידך גיסא, גם הכמיהה הדתית לציון לבדה אינה מסבירה את צמיחתה של הלאומיות היהודית המודרנית. יהודים מרחבי העולם הקימו את התנועה הציונית כארגון רב קולי שאי-אפשר לתארו רק מן ההיבט הפוליטי - מלמעלה כלפי מטה. ספר זה מראה שמערכת הערכים, המיתוסים והאמונות של הציונות נשאבו מן התרבות היהודית הקדם-מודרנית. התרבות הכתיבה במקרים רבים גם את סדר יומה הפוליטי של הציונות והספר בוחן את השפעתה על עיצוב האומה. שאלות היסוד אשר העסיקו את הציונות בתחילת דרכה שבות ומעסיקות את החברה הישראלית בימים אלה, במלאת שבעים שנה למדינת ישראל." הספר הושק בארוע שהתקיים ביד בן צבי בירושלים ב-ב' אלול תשע"ט, 2.9.2019.



בחודש מאי 2019 יצא ספרו החדש של ד"ר יוסף שרביט, *Les Juifs d'Algérie: Historiographie, Méthodologie, Tradition et Modernité 1750-1914*. הספר מציג את תולדות יהודי אלג'יריה מהכבוש הצרפתי ועד ראשית המאה העשרים, תוך עיון במגוון מקורות, כגון ספרות השו"ת של רבני אלג'יריה עצמם והתיעוד שנשמר בארכיון הממשל הצרפתי מאותה תקופה.



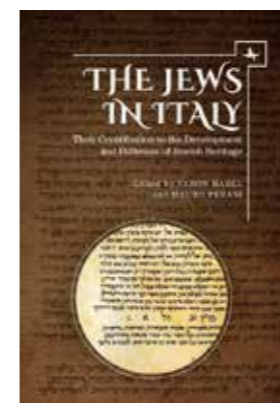
בחודש מאי 2019 יצא לאור ספרו של פרופ' עדיאל שרמר, **מעשה רב: שיקול הדעת ההלכתי ועיצוב הזהות היהודית**, בהוצאת אוניברסיטת בר-אילן. הספר מציג את מערכת השיקולים הקיימת בפסיקת ההלכה, כמערכת שיקולים מגוונת, המתבססת לא רק על עיון מעמיק בספרות ההלכה ובתקדימים הקיימים בה, אלא גם בהשלכות הפסיקה על עיצוב אורח החיים והזהות הדתית של הציבור היהודי בקהילות שתושפענה מאותה פסיקה. ארוע לכבוד פרסום הספר התקיים במכון שלום הרטמן בירושלים ב-24.9.2019.



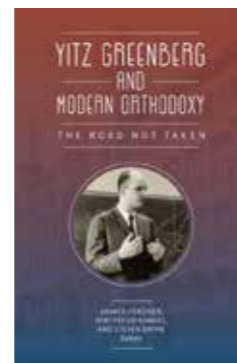
בחודש מאי 2019 יצא ספרו של פרופ' עמנואל פרידהיים, **זכרון דניאל: אסופת מקורות לגישות עיוניות בהגות תורנית ובפסיקה רבנית לדורותיה**. הספר יצא לאור לזכר דניאל פינגרהוט, בן-דודו של פרופ' פרידהיים, שעלה לבדו מצרפת, התגייס לצה"ל והלך לעולמו בטרם עת. הספר הוא האסופה של 1080 מקורות העוסקים בנושאים שצצים מעת לעת בציבוריות הישראלית, הבאים לידי ביטוי במסגרת יחסי הגומלין המורכבים בקרב הזרמים השונים שביהדות האורתודוקסית, בין יהודים 'חרדים' ליהודים המגדירים את זהותם הדתית בתור 'דתיים-לאומיים', בין יהודים 'מסורתיים' ליהודים 'חילוניים', בין מסורת למודרנה.



בחודש אוגוסט 2019 יצא ספר חדש בעריכתם המשותפת של פרופ' ירון הראל ושל פרופ' מאורו פיראני מאוניברסיטת בולוניה שבאיטליה, *The Jews in Italy: Their Contribution to the Development and Diffusion of Jewish Heritage*, בהוצאת Academic Studies Press. הספר הוא אסופה של 22 מאמרים העוסקים בתולדות יהדות איטליה מהתקופה הרומית ועד ימינו, שמקורם בכנס בנושא זה שנערך בבולוניה בשנת 2011.



בחודש ספטמבר 2019 יצא קובץ מאמרים בשם *Yitz Greenberg and Modern Orthodoxy: The Road Not Taken*, בעריכת אדם פרויגר, מירי פרויד-קנדל וסטיבן ביים, בהוצאת Academic Studies Press. הספר מכיל 13 מאמרים, שמקורם בכנס שנערך באוניברסיטת אוקספורד ב-2014, שהיה הראשון מבין סדרת כנסים שנתיים בנושא היהדות האורתודוקסית בת זמננו, שמארגנים על-ידי עורכי הספר. הכנס הוא והכרך הזה עוסקים במחשבתו ובהשפעתו של הרב ד"ר יצחק (אירווינג) גרינברג, ממובילי "האורתודוקסיה המודרנית" בארה"ב.



ביום כ"ט אדר א' תשע"ט, 6.3.2019, התקיים ערב השקה לספרו של ד"ר יוסף שרביט **עבריות ומעבר לה: דיוקן אינטלקטואלי של מנהיג רוחני בעידן מהפכני: הרב יהודא ליאון אשכנזי (מניסו) 1922-1996 הונה, מחנך ואיש מעשה: אלג'יריה, צרפת, ישראל**, בהוצאת אדרא, תל-אביב. הספר מתחקה אחר מנהיגותו של הרב יהודא ליאון אשכנזי (מניסו) (1922-1996) ומתמקד בדמותו ההיסטורית כהוגה דעות, מחנך, מנהיג רוחני ואיש מעשה.



ביום ג' בניסן תשע"ט, 8.4.2019, התקיים יום עיון לרגל השקת ספרה החדש של פרופ' ג'ודי באומל-שוורץ, **קוראים לי פרידה סימה: עולם המהגרות בארה"ב בעיני נערה מבוקבינה** (הוצאת רסלינג, תשע"ט), המספר את סיפור חייה של סבתה של פרופ' באומל-שוורץ. זהו תרגום ספרה של פרופ' באומל-שוורץ שיצא באנגלית בשנת 2016. את ארוע ההשקה ארגנו המרכז לחקר האישה ע"ש פניה גוטספלד ה'ר, שבראשו עומדת פרופ' יעל שמש, והמכון לחקר השואה ע"ש ארנולד וליאונה פינקלר שבראשו עומדת פרופ' באומל-שוורץ.



תלמידי המחלקה בביקור בתל דור

סטודנטים מצטיינים

מתיאוס קסטנבאום - מצטיין דקן

בטכס שהתקיים ב-12.5.2019, זכה תלמיד המחלקה מתיאוס קסטנבאום בתעודת הצטיינות מאת דקן הפקולטה פרופ' ירון הראל. ביקשנו ממתיאוס, שבינתיים סיים את לימודיו במחלקה, לספר על התקופה שבה למד אצלנו.

שמי מתיאוס (מסיה) קסטנבאום. היתה לי הזכות ללמוד לתואר ראשון במחלקה לתולדות ישראל בשנים 18-2016. לעולם לא אשכח את יומי הראשון באוניברסיטה, כיוון שזה היה ביום לאחר בחירתו של דונאלד טראמפ לנשיאות. בגלל שהמבטא האמריקאי הכבד שלי הפך אותי למטרה מיידית לשאלות בעניינים פוליטיים, בחירתו של טראמפ היתה דרך מצויינת "לשבור את הקרח" ולהכיר את חבריי ללימודים. בהתחלה, ה"חוצפה" הישירה קצת הפתיעה אותי, אבל אם הזמן הבנתי, שכך נעשים דברים במחלקה שלנו. אם יש למישהו שאלה, הוא מחפש את התשובה. אם יש הזדמנות לשאול - שואלים. אין זמן ואין סיבה לביישנות.

הימים הרבים שבהם בילינו בשעורים ובספריה במחקר, בעיון ובלימוד, לימדו אותנו לחשוב לעומק, לנתח דברים באופן ביקורתי. אני מכיר טובה על כך שנתנה לי ההזדמנות להתמקד בתקופות הספציפיות שבהן התעניינתי, בד-בבד עם חשיפה לקורסים בנושאים מגוונים יותר, שלא הייתי מגיע אליהם על-דעת עצמי. ככל שהתקדמנו בלימודים, כך גברו הדרישות, וכך למדנו שאנחנו יכולים לייצר עבודות מחקר יותר ארוכות ויותר מעמיקות. ככל שכתבנו יותר, כך הבנו שאנחנו מסוגלים לכתוב עבודות איכותיות.

המרצים במחלקה היו נדיבים במיוחד. דלתותיהם היו פתוחות תמיד לצורך שאלות, הכוונה ולעיתים סתם שיחות-חולין. פניות בדוא"ל נענו תוך שעות - לעתים בשעות לילה מאוחרות. אני זוכר שד"ר עידן ברייר התבדח, שאלה השעות שבהן אנשי אקדמיה אמיתיים ממילא עושים את העבודה האמיתית שלהם!

עקב לימודי הרפואה של אשתי, אנחנו גרים היום בבאר-שבע, ולכן אני לומד שם לתואר שני בתולדות ישראל. התחלתי גם לעבוד כחוקר וגנן במרכז מורשת יהדות קוצ'ין בבנטים - בואו, שווה ביקור! אני אסיר תודה לסגל ולסטודנטים

בבר-אילן על הבסיס האיתן שקבלתי מהם, ומקווה שנוכל כולנו להמשיך להאיר וללמוד על עברנו המפואר!



מתיאוס עם דקן הפקולטה פרופ' ירון הראל וראש המחלקה פרופ' קימי קפלן

צחי פס וצחי סולומוביץ: זוכי פרסים מטעם מכון ז'בוטינסקי

בטכס שהתקיים בכ"ב אלול תשע"ט, 22.9.2019, זכו שני תלמידי מחקר של המחלקה בפרסים מטעם קרנות שונות הקשורות במכון. ביקשנו מהם הסבר קצר על עבודתם:

צחי פס זכה בפרס עבור עבודה סמינריונית שכתב במסגרת לימודי תואר שני ביהדות זמננו, בהנחייתו של פרופ' יחיעם וייץ. צחי השתחרר מקבע לפני כשלוש שנים, מתגורר במושב ניר גלים, ומלמד היסטוריה בישיבת אמי"ת באשדוד. בשנה שעברה, זכו הוא ומשפחתו בחידון הציונות שהתקיים ביום העצמאות ושודר בערוץ 12. העבודה עליה קבל את הפרס עוסקת בהדחתו של ישראל גלילי, איש הקבוץ הארצי ומפ"מ, מתפקיד ראש המחלקה הארצית של ההגנה, ארגון שפורק על-ידי דוד בן-גוריון עם הקמת צה"ל מיד לאחר הקמת המדינה, ובמעורבות של גלילי בפרשת הטבעת



אניית הנשק של האצ"ל "אלטלנה" ביוני 1948.

צחי סולומוביץ זכה בפרס עבור הצעת המחקר לעבודת הדוקטור שלו על צמיחתה החברתית של תנועת החרות

בשנים 1955 - 1973, בהנחייתו של ד"ר יצחק קונפורטי. צחי סיים את התואר הראשון והשני באוניברסיטת חיפה. בעבודת הדוקטור, הוא מתכוון לחקור את ההבט החברתי של שילוב פעילים מזרחיים, אנשי הפריפריה וגם פעילים צעירים וסטודנטים בתנועת החרות ובגח"ל (גוש חרות ליברלים, שקדמה לליכוד), עד להקמת תנועת הליכוד ב-1973. צחי עוסק בחינוך והוראת היסטוריה בבני"ס תיכון בנהריה, ומוסר באופן אישי: "כתושב הפריפריה חשוב לי לעודד לימודי השכלה גבוהה בקרב תלמידי הפריפריה ובייחוד בתחום ההיסטוריה היהודית".



צחי סולומוביץ מקבל את הפרס מאת נב' קרני מיץ, בתו של ד"ר אלכס רפאלי, מראשוני האצ"ל, שמשפחתו יסדה את הפרס לזכרו.

הפרס השנתי לזכר פרופ' פנחס חורגין, מייסד האוניברסיטה, שמוענק לתלמיד שכתב עבודת דוקטור במחלקתנו, ניתן ב-16 בינואר 2019, במסגרת הסמינר המחלקתי של המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו על-שם יהושע קניאל. זוכת הפרס השנה היתה **ד"ר חנית עמרני**, שכתבה עבודה בנושא "הקהילה היהודית הפורטוגלית בתוניס בראי פנקס הכתובות של הקהילה במאות ה-18 וה-19" בהדרכתו של פרופ' משה אורפלי.



ד"ר חנית עמרני בטכס הענקת פרס חורגין

בטכס שהתקיים ביום שני 17.6.19, קבלו ארבעה תלמידי מחקר מהמחלקה מלגות מחקר מטעם **המרכז לחקר האישה ביהדות ע"ש פניה גוטספלד הור**, שבראשו עומדת פרופ' יעל שמש המחלקה לתנ"ך.



הדס נבאי, הכותבת עבודת מ"א בהנחיית ד"ר מור פרסיאדו בנושא "לא ידעתי לצייר אלא מהטבע - יצירתה של אסתר לוריא".



רינה סטריק, הכותבת דוקטורט בהנחיית פרופ' אהרון גימאני ופרופ' רחל שרעבי בנושא "מקומן של הנשים היהודיות במשפחה ובקהילה בתימן והשפעתן כסוכנות שינוי בעת החדשה".



יצחק מלכה, הכותב דוקטורט בהנחיית פרופ' דוד מלכאל בנושא "משנתו המקראית פילוסופית של רבי עובדיה ספורנו".



תהילה פרל, הכותבת דוקטורט בהנחיית פרופ' אדם פריזגר וד"ר רבקה נריה בן שחר בנושא, "אתגרי השילוב וההכלה תפיסות של מנהלי ומנהלות מוסדות חינוך חרדים".

ב-6.4.2019 הגיע גנז המדינה לשעבר ד"ר יעקב לוזוביק להרצות במסגרת הסמינר המחלקתי על-שם יהושע קניאל. ד"ר לוזוביק, אשר פרש מתפקידו לפני זמן קצר, הציג בפני תלמידי המחקר של המחלקה את חוק הארכיונים ואת ביצועו, את האפשרויות להשתמש בארכיוני המדינה לצורך מחקר, ואת האתגרים המנהליים והחוקיים שנאלץ להתמודד אתם במסגרת תפקידו.



פעילות המכונים והקתדראות שבמחלקה

המכון לחקר השואה ע"ש ארנולד וליאורה פינקלר, שבראשה עומדת מהשנה פרופ' ג'ודי באומל-שוורץ, הרכיב ושינה את אופן פעילותו. פרופ' באומל-שוורץ הקימה במסגרת המכון ארבעה פורומים מחקריים בינלאומיים, והמכון קיים שמונה ארועים מסוגים שונים: השקות ספרים, כנסים, הקרנת סרט ועוד.



פרופ' באומל-שוורץ בפתיחת תערוכה על בניו-יורק, עם השופר שאביה הוציא ממחנה אושוויץ.

בארוע משותף למכון לחקר השואה ע"ש ארנולד וליאורה פינקלר והסמינר המחלקתי על-שם יהושע קניאל שנערך ביום י"א טבת תשע"ט, 19.12.2018, הרצתה ד"ר רחל-שלי לוי-דרומר, המזכירה האקדמית של האוניברסיטה, על "יהדות מקדוניה בשואה ואחריה - סיפור אישי", בעקבות "מסע שורשים" שערכה באתרים יהודיים במדינה זו (שבינתיים אמצה את השם "מקדוניה הצפונית"). האורחת הוצגה על-ידי ראש המכון פרופ' ג'ודי באומל-שוורץ, ונכחו בה דקן הפקולטה פרופ' ירון הראל, ראש המחלקה פרופ' קימי קפלן, ועוד רבים מסגל המחלקה ותלמידיה.



ב- 27 בינואר, שהוא יום הזיכרון הבינלאומי לשואה, היתה פרופ' באומל-שוורץ דוברת מרכזית בארוע שארגנו מספר ארגונים, כגון עמותת דורות ההמשך, יד ושם והמכון, בתיאטרון הקאמרי בתל אביב. הארוע עסק באנטישמיות המודרנית.



ביום כ"ה בניסן תשע"ט, 30.4.2019, לרגל יום הזכרון לשואה ולגבורה, קיים המכון הקרנה מיוחדת של הסרט "דבש שחור", על חייו ויצירתו של המשורר אברהם סוצקבר, אשר שהה בשנות השואה בגטו וילנה, עבר משם למוסקבה ולבסוף עלה ארצה.

ההרצאה השנתית של **הקתדרה ע"ש בראון לתולדות היהודים בגרמניה** התקיימה בכ"ז באדר ב' תשע"ט, 2.4.2019, במסגרת הסמינר המחלקתי ע"ש יהושע קניאל. במפגש זה הרצתה פרופ' אליזבת' הולנדר מאוניברסיטת גתה בפרקפורט בנושא "מפנה ליטורגי באשכנז? שיקולים מתודולוגיים".



ביום כ"ד אייר תשע"ט, 29.5.2019, קיימה הקתדרה יום עיון בנושא "יהודים נוסעים בגרמניה", ובו הוצגו ששה מחקרים הסוקרים את ספרות הנוסעים היהודיים בגרמניה משלהי ימי הביניים ועד המאה ה-21.



פרופ' שמואל פיינר, ראש הקתדרה, זכה יחד עם ד"ר יעקב קוהלר מהמחלקה למחשבת ישראל במענק מחקר בינתחומי מטעם לשכת הרקטור של האוניברסיטה שנושאו: "זת וחילון ביהדות גרמניה במאות ה-18-20".



ד"ר נטלי ניימרק-גולדברג, החוקרת הראשית של הקתדרה, פרסמה ספר בעריכתה: **ברטה פפנהיים - זכותה של אשה, מבחר כתבים על פמניזם ויהדות** (כרמל והוצאת הספרים של אוניברסיטת בר-אילן). הספר הושק בארוע שהתקיים בכ"ט במרחשוון

תש"ף, 27.11.2019. במסגרת **הקתדרה לחקר תולדות יהודי פולין ותרבותה על-שם מרסל ומריה רוט**, בשיתוף עם החברה ההיסטורית הישראלית ובארגונו של ד"ר אוריאל גלמן, נערכה **הסדנה הדו-שנתית של חוקרים צעירים מישראל ומפולין על תולדות יהודי פולין**. הסדנה התקיימה בבית-דניאל שבזיכרון יעקב ב-25-27 ביוני 2018, והשתתפו בה דוקטורנטים ופוסט-דוקטורנטים שהציגו את נושאי מחקריהם. במהלך הסדנה נערך דיון חשוב ומעמיק, בהשתתפות חוקרים בכירים מהארץ ומפולין, על עתיד מדעי היהדות בפולין ועתיד חקר יהדות פולין, לאור ההתפתחויות הפוליטיות שהיו לאחרונה בפולין. פרופ' משה רוסמן נשא את הרצאת הפתיחה על הפוליטיקה של ההיסטוריוגרפיה על יהדות פולין.

סגל המחלקה ב"חדר בריחה": לכבוד סוף שנת הלימודים, נפגשו חברי סגל המחלקה במתחם חברי הבריחה Mystery בראשון לציון, ובילו כמה שעות מהנות בצוותא, לפני שהתפנו לארוחת ערב חגיגית. הפעילות אורגנה על-ידי ראש המחלקה פרופ' קימי קפלן וצוות המזכירות גב' כוכבה עקרבי וגב' חן אברהם.



סיורים לימודיים:

תלמידי הקורסים של פרופ' יגאל לוי (וגם אחרים שהצטרפו אליהם) סיירו במהלך השנה במספר אתרים היסטוריים וארכיאולוגיים, בעיקר כאלה הקשורים לתקופת המקרא. בין היתר, סיירו הסטודנטים בתל מגדו, בתל דור, במוזיאון "המזגנה" בקבוץ נחשולים, בעתיקות בית שאן, בהר הגלבוע, בתל שילה, בתל ערד ובתל באר-שבע. לסיורים אלה יש תרומה גדולה מאוד להבנת החומר הנלמד אצל הסטודנטים, והם גם מהווים חוויה לימודית וחברתית חשובה.



מסיירים בעתיקות בית שאן ובהרי הגלבוע

חדשות חברי הסגל

ד"ר דותן ארד וד"ר אוריאל גלמן קודמו לדרגת מרצה בכיר עם קביעות. מזל טוב לשניהם!

פרופ' משה אורפלי קבל מדליה לאות הוקרה "על מפעל חיים בהוראה, במחקר ובפרסומים בתחום מורשת יהדות ספרד ופורטוגל בימי הביניים ובעת החדשה". המדליה הוענקה מטעם ועד עדת הספרדית בירושלים והרשות הלאומית לתרבות הלאדינו.

ד"ר דותן ארד זכה בפרס מאמר מצטיין של "עם ועולם", הקרן ע"ש שלמה ובלה ברטל עבור מאמרו "חורבן וזיכרון: הרס בית הכנסת בדמשק ועיצובו בזיכרון הקולקטיבי", שהתפרסם ב**ציון פא (תשע"ו)**. קרן זו מעניקה בין השאר פרסים למאמר ולספר מצטיינים בשפה העברית, והוועדה שיושבת על המדוכה ממנה על ידי הנהלת החברה ההיסטורית הישראלית. הפרס הוענק לד"ר ארד בטכס שנערך באוניברסיטת בן-גוריון ב-5.3.2019.



בפברואר 2019 התמנה ד"ר דותן ארד לראש מרכז אלישר לחקר היהודים הספרדים בארץ-ישראל. המרכז, הפועל בחסות יד בן-צבי, עוסק במחקר היהדות הספרדית בארץ, ובהנחלת הידע על יהדות זו לקהל הרחב. במסגרת המרכז נערכים ימי עיון וערבי ספר, מפעלי תיעוד וקטלוג של כתבי יד, ומחולקות מלגות לתלמידי מחקר בתחום. בחודש ספטמבר קיים המרכז כנס מוצלח בנושא "יהודי ספרד בארץ-ישראל במאה השבע-עשרה", ובו חולקו מלגות למסטרנט מצטיין ולדוקטורנטית מצטיינת. כמו כן השיק המרכז בחודש נובמבר את פורום החוקרים של מרכז אלישר, המאגד חוקרים של היהדות העות'מאנית ושל היישוב

היהודי הספרדי בארץ בתקופת המנדט. הפורום מתכנס אחת לחודש וחצי להוצאה של אחד החברים ולדיון משותף.

פרופ' יגאל לוין השתתף במפגש של תלמידי המחלקות לתולדות ישראל, לימודי ארץ-ישראל ותנ"ך בנושא "מקומה של האמונה הדתית בחייו של החוקר המקראי" שהתקיים ב"יז אייר תשע"ט, 22.5.2019, בהנחיית ד"ר טובה גנזל. במפגש השתתף גם פרופ' יונתן גרוסמן מהמחלקה לתנ"ך. המפגש נועד כדי לאפשר לסטודנטים לשאול ולשמע על סוגיות של מחקר, אמונה ומה שביניהם.



פרופ' דוד מלכיאל שהה פעמיים בפיוזה שבאיטליה בשבתון שלו בשנת תשע"ט. בנובמבר 2018 לימד שני סמינרים לתלמידי מחקר ולחברי סגל, על מסעות לאיטליה בימי הביניים ובעת החדשה המוקדמת, ואילו בפברואר 2019 לימד סמינרים על בנימין מטודליה ועל כתבי יד עבריים מימי הביניים; האחרון התקיים באולם הקריאה של מיכאלאנג'לו בספריית הלאורנציאנה בפירנצה. במאי 2019 לימד קורס מרוכז על הרמב"ם באוניברסיטת מרכז אירופה (CEU) בבודפשט.

פרופ' ג'ודי באומל-שוורץ התמנתה לראש המכון לחקר השואה על-שם ארנולד וליאונה פינקלר, ויצרה מהפיכה במכון, תוך עיצוב חזונו כ"יוצר קהילות" ו"בונה גשר בין הדורות", באמצעות מחקר ונראות. המכון הקים ארבע קהילות מחקר בינלאומיות, וארגן שמונה ארועים במהלך השנה. בחודש מאי נסעה פרופ' באומל-שוורץ לניו-יורק כדי להפגש עם חברי הקהילות האלה, וגם נכחה בארוע קדם-פתיחה של תערוכה על אושוויץ במוזיאון למורשת יהודית בעיר זו. בחודש ספטמבר היא שבה לניו-יורק כדי להביא לתערוכה (בהשאלה ארוכת-טווח) את השופר שאביה הוציא ממחנה אושוויץ, ושנותר במשפחתה עד היום. במהלך הקיץ, היא נפגשה עם חברי הפורומים גם בלונדון, באוקספורד, בג'נבה ובברן.



פרופ' באומל-שוורץ בפתח התערוכה עם השופר ועם ד"ר רות ווסטהיימר.

פרופ' שמואל פיינר נבחר כיו"ר הנהלת החברה ההיסטורית הישראלית. פרופ' פיינר הוא הנציג הראשון ממחלקתינו שנבחר לתפקיד זה. פרופ' פיינר גם התמנה לשמש כאחד מעורכי כתב העת ציון. בכך הוא מחליף את פרופ' משה רוסמן, שסיים את תפקידו.

פרופ' פיינר זכה במענק מחקר מהקרן הלאומי למדע (ISF) עבור מחקרו "חידוש ושמרנות בעידן של טרנספורמציה תרבותית: ה'פרק השני' בתולדות תנועת ההשכלה באירופה, 1797-1823". תחייתה מחדש של ההשכלה במאה התשע עשרה (למעשה בעידן הפוסט-נאורות באירופה) היא אחת התופעות המרתקות בתולדות התרבות היהודית, שכן נראה היה שתנועת ההשכלה הגיעה לקיצה בשלהי המאה השמונה עשרה. המחקר יתמקד במיפוי תנועת ההשכלה במרכז, מערב ומזרח אירופה לאחר קריסת המרכז בברלין ובהבנת המתח שבין מגמת החידוש והתיקון לבין המגמה השמרנית של הגנה על זהות יהודית בשנים של תהפוכות פוליטיות וחילון מתגבר.

פרופ' אדם פריגור נבחר לחבר הוועד המנהל של האיגוד האמריקאי למדעי היהדות (AJS) לתקופה של שלוש שנים.

פרופ' עמנואל פרידהיים נבחר לשמש כאחד העורכים בכתב העת הצרפתי למדעי היהדות *Revue des études juives*.

ד"ר יצחק קונפורטי מונה לחבר בהנהלת החברה לחקר ישראל (Association for Israel Studies) לשנים 2019 - 2021. ה-AIS היא אגודה בינלאומית לחקר מדינת ישראל, הממוקמת בארה"ב, והעוסקת במחקר אקדמי בכל התחומים הקשורים לישראל. האגודה מקיימת בכל שנה כנס רב משתתפים ומוציאה כתב עת בשם *Israel Studies Review*.

ד"ר דברה קפלן נבחרה כחברה בועד המנהל של החברה ההיסטורית הישראלית.

פרופ' עדיאל שרמר זכה השנה בפרס הרקטור לחדשנות מדעית. התרומה המדעית הייחודית של פרופ' שרמר בשנה האחרונה באה לידי ביטוי בשני מאמרים. בראשון הציב פרופ' שרמר את הפולמוס נגד "מינים" בתלמוד הבבלי בהקשר חדש ושונה מכפי שהיה מקובל עד כה, והציע להבינו על רקע הדת המנדעית, וזאת בשונה מן הדרך שהייתה מקובלת עד כה, להבינו כמאבק בנצרות. בכך נפתח פתח להבנה חדשה של דמותו החידתית של "מטטרון", שמעסיקה רבות את חקר המחשבה היהודית לדורותיה. במאמר השני ניסח פרופ' שרמר לראשונה היסטוריה שיטתית של חז"ל, מראשית התגבשותם כקבוצה ועד שלהי תקופת המשנה, וכל זאת תוך התמודדות עם גישות ביקורתיות הרואות בחז"ל קבוצה שולית ונטולת מעמד בחברה היהודית בזמנם.



תלמידי המחלקה מסיירים בתל בית שאן



ביקור תלמידי המחלקה במוזיאון המזגנה בקבוץ נחשולים

מה אומרים

הלימודים נחלקים לארבע תקופות: א. המקרא
ב. בית שני ותלמוד ג. ימי הביניים ד. העת החדשה.
הלימודים מתרכזים בתולדות היהודים בעולם כולו, החל
מימי התנ"ך, ימי הבית השני המשנה והתלמוד בארץ
ישראל ובפזורה היהודית, דרך תולדות היהודים בימי
הביניים בארצות האסלאם ובאירופה, מגירוש ספרד ועד
תולדות החסידות, יהודי ארצות הברית,
יהודי אסיה ואפריקה, תולדות הציונות, שואה ותקומה,
זרמים דתיים, דמוגרפיה, זהות וחינוך, יהודיים בימינו.

ייחודה של המחלקה

המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו מציעה את
התוכנית העשירה והמגוונת ביותר בישראל בתחומה, בידי
טובי החוקרות והחוקרים.
תולדות ישראל מציעה מסלולי לימוד לתואר ראשון, שני
ושלישי, ומסלול מיוחד למורים לתואר שני.
תוכנית יהדות זמננו מציעה לימודים לתארים מתקדמים
במסלולים מחקריים ומקבילים.
הצוותים האקדמי והמנהלי אמונים על פתיחות, יחס אישי
וטיפול מקצועי לכל תלמידי המחלקה.



למי שיש חששות

המחלקה מאפשרת לכל אחד לבחור מסלול לימודים
המתאים לו: מורחב, ראשי, ודו-ראשי מובנה,
עם מחלקות רבות וביניהן הסטוריה כללית, חינוך,
סוציולוגיה, ערבית, ומיידענות.
קיימת אפשרות למסלול ישיר לתואר שני באמצעות
המסלול המורחב, כך שתוך 4 שנים סטודנט יקבל תואר
ראשון ושני.
למחלקה תכנית מיוחדת לתואר שני המיועדת למורים.

אפשרויות גלסטוקה

בוגרי המחלקה יכולים להמשיך לימודיהם באקדמיה, או
להשתלב בקריירות מחקר והוראה בבתי הספר העל יסודיים
בארץ. תורמים משמעותית לפיתוחה ומיסודה של
התוכנית החדשה של משרד החינוך בתחום
תרבות מורשת ישראל, ומשתלבים בעבודה בעמותות
חברתיות, במגזר הציבורי, במשרדי ממשלה, במסגרות
השלטון המקומי. בכוחות הצבא והביטחון, במכוני מחקר
ובארכיונים.

המחלקה מציעה לך להצטרף למסע אינטלקטואלי מרתק, המשלב לימודים בתולדות העם
היהודי לתקופותיו בארץ ישראל ובגולה. תכנית הלימודים כוללת מגוון עשיר של קורסים ומציעה לסטודנטים לבחון
היבטים היסטוריים, חברתיים, דתיים ותרבותיים באופן ביקורתי, ולהעמיק את הידע במורשת ובזהות היהודיים.

המחלקה,
כאש המחלקה
פרופ' קימי קפאן

בניין 410 חדר 27 טל. 03-5318353, 03-5318720, 03-5346467. <http://jewish-history.biu.ac.il/>

מוקד המידע לשרותך: * 9392 Hotline * www.biu.ac.il